

مرکز ساری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد M. Sc

رشته : الهیات

گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان :

طهارت ونجاست اهل کتاب در مذاهب خمس و حقوق مدنی ایران

استاد راهنما :

دکتر عباس اسکویان

استاد مشاور :

دکتر حسن مبینی

نگارش :

حمیده عشقی واسوکلانی

بهمن ۱۴۰۰

۱۴۰۱/۰۸/۱۵
تاریخ: ۱۴۰۱/۱۱/۲۸
شماره پرونده: ۱۴۰۰/۴۱۴

دانشگاه امام خمینی مرکز ساری

با سلام

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

خانم حمیده عشقی واسوکلانی

دانشجوی رشته الهیات گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی

شماره دانشجویی: ۹۸۰۲۲۱۸۶۵

تحت عنوان طهارت ونجاست اهل کتاب در مذاهب خمس و حقوق مدنی ایران

جلسه دفاع پایان نامه کارشناسی ارشد نامبرده با حضور هیات داوران در مورخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۷ ساعت ۱۴:۳۰ در مرکز ساری (مجازی) برگزار و پس از ارزیابی، پایان نامه مذکور به شرح زیر ارزیابی گردید:

نمره دفاع	نمره نهایی
۱۸	به عدد
هجده تمام	به حروف

هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبه دانشگاهی	محل خدمت	امضاء
استاد راهنما	دکتر عباس اسکونیان	استادیار	محمودآباد	
استاد مشاور	دکتر حسن میمنی	استادیار	ساری	
استاد داور	دکتر علی واعظی	استادیار	آمل	
نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر انسیه بابایی	استادیار	ساری	

نمره نامبرده بر اساس بخشنامه ها و با اعمال ضوابط مربوطه به دستاوردهای پژوهشی استخراج محاسبه و در تاریخ نهایی شده است

- ۱- نمره دستاوردهای پژوهشی برای ارزیابی و تعیین نمره نهایی از دفاع تعیین شد و توسط کمیته تخصصی محاسبه و نمره نهایی اعلام میگردد.
- ۲- امپد بافتی رئیس مرکز واحد صدور نمره نهایی و فارغ التحصیلی و بازگویی در جلسه کارشناسی ارشد است.
- ۳- دانشجو می تواند حداکثر ۱۲ ماه پس از دفاع با ارائه مستندات نسبت به اخذ نمره دستاوردهای پژوهشی اعتراض نماید.

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب حمیده عشقی واسوکلائی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته تخصصی در رشته الهیات گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی که در تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۷ از پایان نامه خود تحت عنوان طهارت و نجاست اهل کتاب در مذاهب خمس و حقوق مدنی ایران با کسب نمره ۱۸ دفاع نموده ام، بدینوسیله متعهد می شوم :

۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربرد ذکر و درج کرده ام

۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ مقاله، کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه را داشته باشم. با ذکر نام استادان راهنما و مشاور و درج نام دانشگاه پیام نور اقدام خواهم کرد

۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عراقب حقوقی ناشی از آن را می پذیرم و همچنین دانشگاه پیام نور مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار کند و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت

نام و نام خانوادگی :

حمیده عشقی واسوکلائی

تاریخ و امضا

سپاسگزاری

منت خدای را که با لطف بیکران خویش مرا در پایان رساندن این دوره یاری نمود، که اول اوست و دانش بر گرفته از ذات بی همتای اوست.

بر خود لازم میدانم از تمام کسانی که در مراحل مختلف تحصیلی به نحوی مرا مرهون الطاف خویش قرار داده اند، تشکر و قدردانی نموده و مراتب سپاسگزاری خود را ابراز نمایم. از استاد گرامی و ارجمند، جناب آقای دکتر عباس اسکوئیان که با راهنمایی های ارزنده، حوصله علمی و دقت خاص خویش پژوهش حاضر را پربار ساختند قدردانی مینمایم. از استاد گرامی، جناب آقای دکتر حسن مبینی که مشاوره این پژوهش را بر عهده داشتند صمیمانه تشکر و سپاسگزاری مینمایم.

در پایان از بزرگترها و خانواده گرامی ام که دستیابی به موفقیت های زندگی ام را مدیون محبت ها و زحمات آنها هستم صمیمانه تشکر میکنم، به عزیزانی که همواره مشوقم بوده اند و پیمودن روزهای سخت زندگی ام بدون دعای خیر آنان غیرممکن بود. و از خداوند متعال توفیق و سعادت این عزیزان را مسئلت دارم.

تقدیم به

خانواده عزیزم که با صبوری و محبت بی دریغشان در کنارم بوده اند

چکیده

اتباع غیرمسلمان جمهوری اسلامی ایران به اعتبار تدین یا عدم تدین به یکی از ادیان ابراهیمی، به اهل کتاب و غیراهل کتاب تقسیم می‌شوند. مقصود از اهل کتاب کسانی هستند؛ که حقیقتاً دارای کتاب الهی هستند، و شامل یهود و نصارا می‌شود. تبادل اولیه از خطاب اهل کتاب در قرآن نیز متوجه یهود و نصارا می‌گردد؛ زیرا آنان قبل از اسلام و در زمان بعثت پیامبر اسلام (ص) در مناطق مختلف حضور داشته و عقاید خویش را ترویج می‌کردند؛ اما مجوسیان در آن زمان بسیار اندک بودند. فقهای که قائل به طهارت اهل کتاب هستند، به قرآن استناد کرده‌اند که غذای اهل کتاب را برای مسلمانان حلال دانسته، و اطلاق آن شامل غذاهای ملاقی با بدن کفار نیز می‌شود. بیشتر فقهای اهل سنت بر اساس این آیه، ذبایح اهل کتاب را نیز حلال دانسته‌اند. چندین روایت نیز بر طهارت اهل کتاب دلالت می‌کند که از حیث سند و دلالت تمام است. همچنین با فرض عدم وجود دلیل لفظی، بر اساس قاعده اصالت طهارت نیز می‌توان اهل کتاب را پاک دانست. در مقابل، فقهای که اهل کتاب را نجس می‌دانند، به آیه‌ای از قرآن استناد می‌کنند که نزدیک شدن مشرکان به مسجدالحرام را حرام می‌داند؛ در حالی که در زمان نزول این آیه، حقیقت شرعی برای لفظ «نجس» وجود نداشته، و مراد از آن در این آیه، قسارت و پلیدی معنوی خواهد بود. روایات مورد استناد ایشان نیز تمام نبوده، و بر فرض تمامیت در تعارض با روایات گروه اول قرار می‌گیرد. اجماع فقها بر نجاست اهل کتاب نیز در همه اعصار حاصل نبوده، و اجماع موجود نیز مدرکی است و حجیت ندارد.

کلیدواژه: اهل کتاب، طهارت، نجاست، مذاهب خمس، حقوق مدنی.

چکیده

ز

فصل ۱ کلیات

۱-۱	مقدمه	۲
۲-۱	اهمیت و ضرورت تحقیق	۳
۳-۱	اهداف کاربردی تحقیق	۴
۴-۱	پیشینه تحقیقات	۴
۵-۱	اهداف تحقیق	۷
۱-۵-۱	هدف اصلی:	۷
۲-۵-۱	اهداف فرعی:	۷
۶-۱	فرضیه ها یا سوال های تحقیق	۸
۱-۶-۱	سؤال اصلی	۸
۲-۶-۱	سؤال فرعی:	۸
۳-۶-۱	فرضیه اصلی:	۸
۴-۶-۱	فرضیه فرعی:	۸
۱-۷	جنبه نوآوری و جدید بودن	۹
۸-۱	روش انجام تحقیق:	۹
۹-۱	روش اجرای تحقیق:	۱۰
۱۰-۱	روش و ابزار گرد آوری اطلاعات:	۱۰
۱۱-۱	قلمرو تحقیق:	۱۰
۱۲-۱	روش تجزیه و تحلیل تحقیق:	۱۱
۱۳-۱	مفهوم شناسی	۱۱

فصل ۲ شناخت اهل کتاب

۱-۲	مقدمه	۱۵
۲-۲	شناخت اهل کتاب	۱۶
۱-۲-۲	اهل کتاب مسلم	۱۶
۲-۲-۲	اهل کتاب مورد اختلاف	۱۹
۳-۲	کافر	۲۲

فصل ۳ اسلام و اهل کتاب

۲۳

- ۱-۳. مقدمه ۲۴
- ۱-۱-۳. اهل کتاب و امیین قبل از اسلام ۲۵
- ۲-۱-۳. نقد اهل کتاب در قرآن ۲۷
- ۳-۱-۳. اهل کتاب و دیانت اسلام ۲۸
- ۴-۱-۳. مصادیق اهل کتاب ۲۹
- ۲-۳. احکام شرعی اهل کتاب ۳۰
- ۳-۳. طهارت و نجاست اهل کتاب در شیعه و اهل سنت ۳۱
- ۱-۳-۳. برخورد اهل کتاب با اسلام و مسلمانان ۳۹
- ۴-۳. کتمان حق ۴۰
- ۲-۴-۳. برخورد قرآن با اهل کتاب ۴۳
- ۳-۴-۳. ستایش و نکوهش اهل کتاب در قرآن ۴۴
- ۵-۳. ادعاهای اهل کتاب ۴۹
- ۱-۵-۳. انحصارطلبی در هدایت یابی ۴۹
- ۲-۵-۳. پیروی ابراهیم علیه السلام از آیین آنها ۵۰
- ۳-۵-۳. برگزیده خدا بودن ۵۰
- ۶-۳. احکام فقهی و حقوقی اهل کتاب ۵۱
- ۱-۶-۳. وجوب پذیرش اسلام ۵۱
- ۲-۶-۳. نجاست یا طهارت اهل کتاب ۵۲
- ۷-۳. فرجام اهل کتاب ۵۳

فصل ۴ طهارت و نجاست اهل کتاب

۵۴

- ۱-۴. مقدمه ۵۵
- ۲-۴. اقوال فقهاء سابق و معاصر ۵۶
- ۳-۴. ادله نجاست اهل کتاب ۵۶
- ۱-۳-۴. تحلیل ادله قائلین به نجاست اهل کتاب ۶۱
- ۲-۳-۴. نقد ادله قائلین به نجاست اهل کتاب ۶۲
- ۴-۴. روایات دال بر طهارت : ۶۵
- ۱-۴-۴. نتیجه بررسی روایات طهارت : ۶۸
- ۵-۴. نتیجه گیری : ۶۹
- ۶-۴. اقوال برخی از فقیهان قائل به نجاست اهل کتاب ۷۰
- ۱-۶-۴. نقد و بررسی ۷۵
- ۲-۶-۴. شناخت محورهای اختلاف استنباط ۷۶
- ۳-۶-۴. استدلال به اجماع ۷۸

(ب)

۷۹	۷-۴. استدلال قائلین به طهارت اهل کتاب به آیه شریفه
۷۹	۱-۷-۴. دلایل عمومیت داشتن معنای طعام
۸۰	۲-۷-۴. اصالة البرائة
۸۱	۳-۷-۴. نتیجه:
۸۲	۸-۴. عقیده فقیهان اهل سنت
۸۲	۱-۸-۴. قائلان به طهارت از اهل سنت
۸۳	۹-۴. دیدگاه فقیهان شیعه
۸۴	۱-۹-۴. قائلان به طهارت از شیعه
۸۵	۱۰-۴. دلایل قائلان به نجاست اهل کتاب
۸۵	۱-۱۰-۴. قرآن کریم
۸۷	۲-۱۰-۴. بررسی شرک اهل کتاب
۸۸	۳-۱۰-۴. استدلال به شرک اهل کتاب
۹۰	۴-۱۰-۴. معنای شرک منسوب به اهل کتاب
۹۲	۵-۱۰-۴. خوردن سوراخ اهل کتاب
۹۲	۶-۱۰-۴. خوردن و آشامیدن در ظرف اهل کتاب
۹۳	۷-۱۰-۴. مصافحه با اهل کتاب
۹۴	۸-۱۰-۴. هم‌غذاشدن با اهل کتاب
۹۴	۹-۱۰-۴. حکم آب استحمام اهل کتاب
۹۵	۱۰-۱۰-۴. خوردن و خوابیدن در یک مکان
۹۶	۱۱-۱۰-۴. نماز با لباس اهل کتاب
۹۶	۱۱-۴. اجماع
۹۷	۱۲-۴. دلائل قائلان به طهارت اهل کتاب
۹۸	۱-۱۲-۴. استدلال به قرآن
۹۹	۲-۱۲-۴. ادله روایی
۱۰۰	۱۳-۴. اصل در مسئله نجاست یا طهارت اهل کتاب

۱۰۱ فصل ۵ اهل کتاب و حقوق موضوعه ایران

۱۰۲	۱-۵. مقدمه
۱۰۳	۲-۵. اهل کتاب و کفر
۱۰۶	۳-۵. حقوق شهروندی اهل ذمه
۱۰۷	۴-۵. نتایج
۱۰۹	منابع
۱۱۴	Abstrac

فصل اول کلیات

۱-۱. مقدمه

امام خمینی در مقام فتوا، اهل کتاب را نجس دانسته، اما در مقام تبیین و استدلال، معتقد است که ادله طهارت اهل کتاب تمام بوده و ادله نجاست تمام نیست. ایشان تصریح می‌کند که هیچ دلیل قانع‌کننده‌ای بر نجاست اهل کتاب نداریم، و بلکه آنچه ادله بر آن دلالت می‌کند طهارت اهل کتاب است. ایشان اگرچه فتوا به نجاست اهل کتاب داده است، ولی پس از مخدوش دانستن روایات دال بر نجاست، احادیث دال بر طهارت را قوی شمرده و می‌نویسد: آنچه از اخبار نجاست به دست می‌آید این است که ما هیچ دلیل قانع‌کننده‌ای بر نجاست اهل کتاب پیدا نکردیم بلکه مقتضای اصل، طهارت اهل کتاب است، بلکه از همه بالاتر این است که ادله، دلالت بر طهارت اهل کتاب می‌کنند (خمینی، ۱۳۷۹: ۳/۴۱۵).

سپس در ادامه می‌فرماید: پس مسئله در این حد آنچنان واضح است که سزاوار نیست اشتباه کردن از کسانی که ادنی‌آشنایی در این فن ملکه اجتهاد داشته باشد، چه رسد به اکابرین فن و استوانه‌های فقه و اجتهاد (همان).

حضرت امام همیشه می‌فرمودند: نجاست اهل کفار سیاسی است، نجاست میکربی نیست. بنابراین دستور پرهیز در آیات و روایات به علت نجاست ذاتی آنها نیست، بلکه به علت لزوم دوری از آنها به سبب خبث باطنی و فساد عقیدتی آنهاست و غرض از تشریح نجاست نیز همان تحریم سیاسی و پرهیز دادن مسلمانان از ارتباط با آنهاست. اگر آنها از برخی آلودگی‌ها پرهیز نمی‌کنند، بحث متنجس پیش می‌آید و بحث نجس بودن آنها مطرح نیست. هر چیز دیگری می‌تواند این حالت تنجس را پیدا کند.

یکی از مسائل مهم حقوق مدنی نحوه ارتباط و تعامل با اهل کتاب می‌باشد. که امروزه به خاطر کثرت روابط مسلمانان با پیروان مذاهب دیگر که ناشی از مهاجرت‌ها و سفرهای تحصیلی

و تحقیقی می‌باشد بر اهمیت این موضوع افزوده است. بی‌شک با توجه به ماده ۱۶ حقوق بشر که اذعان می‌نماید اصل حاکم بر جهان آزادی در روابط زناشویی بدون در نظر گرفتن مذهب است، طرح این مسئله را در کشورهای اسلامی اجتناب ناپذیر می‌کند. قانون مدنی در ماده ۱۰۵۹ به صراحت ازدواج مسلمه با غیرمسلم را جایز نمی‌داند، و در خصوص حالت عکس آن یعنی ازدواج مرد مسلمان با زن غیرمسلمان ساکت است. در باب حقوق مدنی با نگاه ویژه به امنیت ملی، اقتدار و یکپارچگی، که امروزه از مفاهیم غیرقابل اغماض در سیاست همه دولت‌ها به شمار می‌روند. فقه اسلامی که سده‌های متمادی یگانه مرجع سامان‌بخشی به زندگی مردم در مناطق وسیعی از جهان بوده است و در زمانی که در ممالک غربی، خبری از قانون و حقوق مدون نبود؛ عرضه‌کننده یک نظام جامع و متکامل حقوقی بود؛ اینک برای اداره جوامع اسلامی باید خود را با نیازهای روزآمد و اقتضایات عصری، منطبق کند. یکی از مفاهیمی که باید نگاه تازه‌ای به آن انداخت؛ مقوله شهروندی اقلیت‌های دینی است، که امروزه افزون بر آنکه به یک چالش اساسی در حوزه مسایل حقوق بشر اسلامی در آمده؛ خطرات بالفعل و بالقوه‌ای را نیز متوجه کیان و یکپارچگی نظام اسلامی کرده است. در این پژوهش تلاش می‌شود با نگاهی نو به حقوق شهروندی اهل کتاب، نظریه تازه‌ای در باب شهروندی و حقوق آنان، ارایه گردد.

ادیان اهل کتاب از نظر اسلام به رسمیت شناخته شده‌اند و پیروان آن ادیان در کشور اسلامی می‌توانند به دستورهای دین خود عمل کنند و در برخی موارد حتی دادگاه‌ها ملزم به رعایت احکام دین آنان هستند. لذا نایستی حقوق آنها توسط جامعه مورد تعرض قرار گیرد.

۲-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

امروزه بررسی مسئله طهارت و نجاست اهل کتاب ضروری می‌نماید، چرا که از سویی تعامل مسلمانان با اهل کتاب اجتناب‌ناپذیر است و از سوی دیگر روابط بین‌المللی

مسلمانان با جهانیان ضرورت دارد، به‌علاوه به‌کارگیری نیروی انسانی از بین یهودیان و مسیحیان در بین مسلمانان و برعکس رواج دارد و بدیهی است که حکم به نجاست اهل کتاب و ضرورت اجتناب و امتناع از روابط بین مسلمانان و اهل کتاب، مصداق عسر و حرج شدید خواهد بود، پس ضرورت دارد این مسئله به صورت علمی و دقیق بررسی شود.

۳-۱. اهداف کاربردی تحقیق

کاربرد پژوهش حاضر در مسائل مهمی چون سفر، ازدواج، تابعیت، اطعام و تجارت در کشورهای اسلامی حائز اهمیت است. در میان فقه‌های مذاهب خمس، نظریه مشهور علمای امامیه، دلالت بر نجاست عینی کافر دارد. و در میان فقه‌های دیگر مذاهب کافر را نجس حکمی می‌دانند و کافر در حکم نجس است و به معنای آن است که کافر نجاست عینی نیست. لذا اهل کتاب که به کفار کتابی مشهور هستند، پاک هستند و نجس محسوب نمی‌شوند. استثنائی وجود دارد که اهل کتابی که عقیده‌های مشرکانه داشته، کافر محسوب می‌شوند؛ لذا حکم نجاست در موردشان قطعی است.

۴-۱. پیشینه تحقیقات

رجائی‌پور (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان «نقد و بررسی ادله قائلین به نجاست ذاتی اهل کتاب» ذکر کرده: از تمام استدلال‌هایی که معتقدان به عدم طهارت ذاتی اهل کتاب داشتند و

اشکالاتی که بر آنان وارد شد، دریافت می‌شود که ادله آنها قدرت اثبات نجاست ذاتی اهل کتاب را ندارد و بیش از کراهت یا حرمت به دلیل عدم طهارت عارضی اهل کتاب، مورد دیگری را اثبات نمی‌کند.

سید ابوالحسن نواب (۱۳۹۲) در مقاله‌ای خودش چنین نوشته است: نتیجه اینکه طهارت و نجاست اهل کتاب از مسائل مهم فقهی است. از آنچه گفته شد، به دست می‌آید که اهل کتاب همان یهودیان و مسیحیان و زرتشتیان هستند و اهل کتاب مصداقی برای مشرک نیست و احکام شرک بر ایشان جاری نمی‌شود. و ایشان به حکم آیه «همانا مشرکان نجس هستند» نجس نخواهند بود، چرا که این آیه به وضوح درباره نجس بودن مشرک بیان شده است درحالی که اهل کتاب جزء مشرکان محسوب نمی‌شوند. و برخی از فقهای شیعه که با الهام از روایات، به نجاست ایشان فتوا داده‌اند، به علت عدم پرهیز اهل کتاب از برخی نجاسات نظیر خمر و گوشت خوک بوده و بدیهی است که اگر روایت یا فتوایی، اهل کتاب را نجس دانسته، منظور نجاست عرضی به واسطه نجاستی است که از اشیای خارجی عارض شده است و اهل کتاب نجاست ذاتی ندارند. اهل کتاب طبق اصل طهارت ذاتاً پاک هستند و چه بسا فقهایی که به نجاست ایشان فتوا داده‌اند، به دلیل غفلت از نجاست عرضی ایشان بوده است و از این رو دلیل ذکرشده در نجاست اهل کتاب کافی نیست و به جز دلالت بر نجاست عرضی، ایشان دلالت ندارند.

دکتر مصطفی رجائی‌پور (۱۳۸۸) در مقاله‌ای خودشان چنین بیان نمودند: که در دنیای مدرن مسلمانان با همه مردم دنیا در ارتباط هستند و پژوهشگران و دانشمندان و کارگزاران و سیاستمداران به همه کشورهای دنیا در رفت و آمد هستند. با همه پیروان ادیان دیگر در حال دوستی و معاشرت هستند. لذا بحث طهارت و نجاست آنان موجب سختی و معضلات برای مسلمانان شده که در شیعه قابل حل بوده، چون در مکتب شیعی استفاده از اجتهاد به حل و فصل مسائل دینی می‌آید.

عقیده سادات مقدس نیان در مقاله‌اش با عنوان (طهارت یا نجاست اهل کتاب از دیدگاه فقه‌های شیعه) آورده است: یکی از مسائل بسیار مهم حقوقی - سیاسی، نحوه ارتباط و تعامل مسلمانان با غیر مسلمانان است که این نحوه ارتباط در عرصه‌های متعددی رخ می‌نماید، که یکی از آنها طهارت یا نجاست اهل کتاب می‌باشد. کثرت ارتباط مسلمانان با پیروان دیگر مذاهب در عصر حاضر بر اهمیت بیشتر نظریه‌پردازی درباره این مطلب می‌افزاید. به طور قطع اهل کتاب شامل یهودیان و مسیحیان می‌شود، اما در اینکه یهود و مجوس نیز، جزء اهل کتاب قرار می‌گیرند یا خیر، بین علما اختلاف است.

درباره طهارت یا نجاست اهل کتاب، فقیهان شیعه دو دسته‌اند: برخی از فقیهان قائل به نجاست بدن اهل کتاب می‌باشند و در بین این فقیهان، برخی اگر چه فتوایی صریح در این باره ندارند، اما فتوایی نزدیک به این حکم صادر نموده‌اند از قبیل نجاست نیم خورده کافر و... . و در این باره به قرآن کریم، روایات و اجماع استناد نموده‌اند.

مهمترین دلیلی که سبب شده تا فقه‌های امامیه قائل به نجاست اهل کتاب باشند، دلیل اجماع است و این مسئله سبب شده حتی برخی از کسانی که ادله دیگر قائلین به نجاست اهل کتاب را رد می‌کنند، به موجب شبهه اجماع، درباره طهارت اهل کتاب فتوا ندهند و حکم به احتیاط کنند. برخی از فقیهان شیعه نیز معتقد به طهارت اهل کتاب می‌باشند؛ این بزرگواران با استدلال به آیات، روایات رد، دلیل اجماع، اصالة الطهارة، اصالة البرائة، حکم عقل و همچنین نقد دلایل قائلین به نجاست، اظهار نظر نموده‌اند که مقتضای ادله شرعی و مبانی استنباط، همان طهارت اهل کتاب می‌باشد.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، طهارت و نجاست اهل کتاب از مسائل حائز اهمیت فقهی و حقوقی است. نظر فقیهان شیعی در این عرصه متفاوت است و فتوایی در مقابل یکدیگر وجود دارد. برخی از فقه‌های امامیه بر نجاست بدن اهل کتاب معتقد هستند و بر مدعای خویش به آیات قرآن، روایات و اجماع علمای دینی استناد نموده‌اند. در مقابل دیدگاه مزبور، تعدادی از فقیهان شیعه قائل به طهارت اهل کتاب می‌باشند و بر این نظریه به آیات، روایات،

اجماع و دلیل عقل تمسک جست‌اند.

۱-۵. اهداف تحقیق

۱-۵-۱. هدف اصلی:

- طهارت و نجاست اهل کتاب از مسائل مهم فقهی بررسی شده، و اختلافات بین مذاهب و حتی تفاوت فتاوی فقهای هر مذهب ارزیابی می‌شوند.

۱-۵-۲. اهداف فرعی:

- حقوق شهروندی اهل کتاب در حقوق مدنی ایران ارزیابی گردد.
- نحوه روابط اجتماعی با اهل کتاب در ایران و خارج از کشور مشخص گردد و مسائل حقوقی در این روابط اجتماعی بررسی گردد.

۱-۶. فرضیه‌ها یا سوال‌های تحقیق

۱-۶-۱. سؤال اصلی

الف- آیا نجس نازل شده، به معنای نجاست مصطلح فقه یا به معنای عام ناپاکی است که به مرور زمان در فقه، اصطلاح خاص امروزی را به خود گرفته است؟

۱-۶-۲. سؤال فرعی:

الف- چرا برخی از فقها شیعه با الهام از روایات، به نجاست اهل کتاب فتوا داده‌اند؟
ب- در حقوق مدنی ایران، حقوق شهروندی و روابط اجتماعی اهل کتاب چگونه است؟

۱-۶-۳. فرضیه اصلی:

اهل کتاب طبق اصل طهارت ذاتاً پاک هستند!

۱-۶-۴. فرضیه فرعی:

الف- اگر روایت یا فتوایی، اهل کتاب را نجس دانسته، منظور نجاست عرضی به واسطه نجاستی است که از اشیای خارجی عارض شده است و اهل کتاب نجاست ذاتی ندارند!

ب- در حقوق مدنی و جزائی ایران حقوق دانان سعی بر افزایش روابط اجتماعی و حقوق شهروندی اهل کتاب دارند!

۷-۱. جنبه نوآوری و جدید بودن

با توجه به کاربردی بودن و تطبیقی بودن مبحث طهارت و نجاست اهل کتاب و اینکه اهل کتاب چه کسانی هستند؟ بر اساس مذاهب خمس و قانون موضوعه ایران این تحقیق جنبه نوآوری دارد.

۸-۱. روش انجام تحقیق:

مسئله طهارت و یا نجاست اهل کتاب یکی از مسائلی است که همواره از گذشته و خصوصاً در دهه‌های اخیر مورد بحث و بررسی فقیهان بوده است. فتاوی مختلف در این فرع فقهی در تعامل مسلمانان با اهل کتاب در زمینه‌های گوناگون مانند: گردشگری و ارتباط با آنان خواه در کشورهای غیراسلامی و خواه در کشورهای اسلامی با اقلیت‌های دینی، استفاده از خوراکی‌های غیرگوشتی آنان و...، اثر بخشی مستقیمی دارد. این نوشتار سعی دارد با روش بررسی آیات و روایات و بررسی شهرت قدما، در نهایت، طهارت اهل کتاب را اثبات نماید و در این مسیر به روایاتی استناد جوید که اصلاً یا کمتر مورد استدلال واقع شده است.

۹-۱. روش اجرای تحقیق:

در این پژوهش با مطالعه پایان‌نامه‌ها و مقالاتی که در این زمینه تحقیق کرده‌اند و با بررسی فتاوی فقهای مذاهب خمس به خصوص فقهای شیعه و ارزیابی کتب و انتشارات و کنفرانس‌ها و سخنرانی اساتید دانشگاهی و حوزه‌های علمیه به جمع‌آوری مطالب مهم و مؤثر در این زمینه خواهیم کرد تا به هدف موردنظر این پژوهش دست یابیم و در ضمن با بازدید از سایت‌های اینترنتی از نظرات سایر اساتید و صاحب‌نظران خبره در تکمیل این تحقیق استفاده خواهیم کرد.

۱۰-۱. روش و ابزار گردآوری اطلاعات:

در این تحقیق مطالعه و جمع‌آوری فتاوی فقهای مذهب خمس و صاحب‌نظران این رشته و بررسی روایات و مباحث تاریخی در رابطه با اهل کتاب پایه و اساس پژوهش حاضر خواهد بود و سخنرانیها و آثار مکتوب در این زمینه منبع اصلی گردآوری اطلاعات این پایان‌نامه خواهد بود. همچنین نظرات و مقالات و پایان‌نامه‌های گذشته منابع اصلی این پژوهش هستند.

۱۱-۱. قلمرو تحقیق:

قلمرو زمانی این پژوهش مربوط به تاریخ صدر اسلام به‌عنوان مهمترین دوره به دلیل حضور منشأ همه آیات و روایات است.

قلمرو مکانی این پژوهش مربوط به کشورهای اسلامی صاحب مذهب خمس به‌خصوص ایران به‌عنوان حضور فقهای شیعه است.